

ՏՐԱԿՏԱՐ

ՈՐԱԳԻՐ

ՅԱՆՎԱՐԱՐ ԵՎ ԲԱՆԱՎԱՐԱՐ ԵՎ ԵՐԵՎԱՆԻ ԵՎ ԵՐԵՎԱՆԻ ՏՐԱԿՏԱՐ

ՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԱՅԿԱՆԻՍՏԱՆԻ ՈՒՐԲԱԹ ՅԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 1847

ԹԻՒ 297

ԿՐԻՍՏՈՍ ԵՎ ԵՎԵՐԵՎ

Կրտսմանդնություն, 28 հոկտեմբերի :

Երտաքին քաղաքականության վերաբերեալ լինելով ինչպիսի մը չկայ առայժմ բաց ի Յուստատանի վէճէն, որ թէպէտեւ միեւնոյն փիճակի մէջ կրգտնուի միշտ, այսու ամենայնիւ երկբայ յոթնութիւն չկայ թէ հիւլենական կառավարութիւնը պիտի պարտաւորի վերջապէս ներդրութիւն ինքրէ Բարձրագոյն Պաշտօնի իւր դեպքանին եղած նախատանաքը համար լինելիքի արքունի կարգաւ հանդէսին մէջ : Յունաստանի խորհրդը քարանք այս իրաւացի խոնարհութիւնը չընելու համար՝ դաշնակցի հինգ մեծ տերութեանց յայտարարական թուղթ մը խրկեց, որով ջանք կընէ իւր ընթացքը արդարացնելու այս գիտութեան մէջ : Այլ () թան թագաւորը յատուկ նամակաւ մը աղաչեց Ռուսաց վեհապառ իւրոյ, որ բարեհաճի միջնորդութիւն ընելու այս գործին մէջ : Բայց Լեւոնտայի տերութիւնները խոչընդոտեցին իրենց կարծիքը յայտնած են, և օտմանեան տերութեան անժխտելի իրաւունքը ճանաչելով այս վէճին վրայ՝ յորդորեցին Յունաստանի կառավարութիւնը, որպէսզի առանց ժամանակ անցնելու բարեկամորէն լըմնցնէ այս գործը գործը : Ռուսի յիշեալ տերութիւնները անտարակոյս հիմա ալ միեւնոյն պատասխանը պիտի տան լինելիքի խորհրդարանին նոր յայտարարութեանը :

Այստեղիւ հրովորտակաւ հետեւեալ փոփոխութիւնները ի գործ դրուեցան :

Միլիարան թուան փաշան՝ Մարաշի կուսակալ անուանեցաւ փոխանակ Նուսուֆ փաշային, որուն

դեռ նոր պաշտօն մը չտրուեցաւ :

Միլիարի կուսակալ Իսմէթ փաշան իւր պաշտօնէն հրաժարուելու խնդիրը մատուցանելով, երկրագործութեան ժողովին անդամ կարգեցաւ :

Իզմիրի մարտապետ Լեւոնտայի արքային Միլիարանի ատոնիւն շնորհուեցաւ :

Դրասիզանի մարտապետ Սաշիտ պէյին՝ նոյն գաւառին համարակալութեան (տեֆթերարըք) պաշտօնն ալ յանձնուեցաւ :

Դամասկոսի վաղեմի համարակալ Սալէհ պէյը՝ Միլիարի կղզին կուսակալ անուանեցաւ Իսմէթ փաշային տեղը :

Լքուրի հրամանաւ Պրուսայի մէջ ղեկավարական նախապետարանական դպրոց մը հաստատուեցաւ, որուն վերատեսչութիւնը գնդապետի փոխանորդ Մուսթաֆա պէյին յանձնուեցաւ, և այս բարեպատեհ առթիւ գնդապետի ատոնիւն շնորհուեցաւ անոր :

Իզմիրի կանոնաւոր դրոպ նախորդ հրամանաւոր Մահմուտ փաշան՝ կայսերական պահապան դրոպ ժողովին գահերէց անուանեցաւ :

Ինչոյս 15ին չորեքշաբթի գիշեր ահագին հրդեհ մը պատահեցաւ Իսկիւ տարի (Կրտսմանդնություն) կայսերական դրոպ փառաշէն ձմեռանոցին մէջ : Ուրտեղ վառօղի պահարան մը ըլլալով անմիջապէս տոկոսի շուռաչին պատճառեց, և կրտսեր տասնիկ կառուցեցաւ մանաւանդ որ հոյն ալ խիտ բռնութեամբ կրկնէր, վերջապէս մահն կողմէն եկած օղնութիւնները չկրցան արգիլելու հրդեհին բռնութիւնը որ բանի մը ժամու մէջ հոյ ճարակ բռաւ զիշեալ մեծաշուք շինուածքը : Կըհաստա

տեն թէ այս գործը գիտութեան պատճառաւ վնասը 5-6 միլիոն դրուի կըհասնի :

Լեւոնտային եկած լուրերը կըհասնուցանեն, թէ ապրտամբութիւնը գրեթէ բոլորովին վերջացած է, և բարեկարգութիւնը ուստապահութիւնը վերստին հաստատուելու վրայ են յիշեալ ընդարձակ երկրին մէջ :

Հոկտեմբերի 12ին կիրակի օրը Իսկիւ տարի տուր Խաչեկեղեցւոյն դպրատան աշակերտաց հարցաքննութեան հանդէսը սկսաւ, ուրտեղէնը կայ էին ամենապատիւ սրբազան Պատրիարքը, բայց մը գիտնական վարդապետը, և վարժապետը : այլև Միլիարեան Միաբանութեան վերապառուելի Կ. Մովսէս վարդապետը ընկերութեամբ ուսումնական վարժապետի մը, և ուրիշ շատ յարգի անձինք : Հանդէսը յիշեալ եկեղեցւոյն մէջ կուտ, որ արժանաւոր կերպիւր ըստ պահանջ ման բարեպատեհութեան պարտադիր դարձաւ եալէր, և մէջտեղը մեծ գրասեղան մը դրուած էր, որուն վրայ կրտսմանէին երկրագործները և աշակերտաց ազգի ազգի շարադրութեանց և գեղեցկագործութեանց փորձերը : Կեսօրին գրեթէ ժամ մը մնացած՝ զանգակին հնչումը բազմութիւն հանդիսականաց ուշադրութիւնը հրաւիրեց, և անմիջապէս հայկաբանութեան դասատու արժաւորապետ Պողոս վարժապետը սկսաւ իւր պատրաստած ճառը խօսելու, որնոր առաջակց թերթիս Բանասիրականին մէջ հրատարակած եմք : Եւս ատենախօսութեանէն ետքը աշակերտները ընկերացան հայկաբանութեան առաջին և երկրորդ մասին վրայօր, և ուսումնական աշխարհա

ԻՆՏԵՐՐԵՆՆԻ

ՃԱՌ

Երաշխային հանրային քաղաքականութեան աշակերտաց դպրարանն աւելի Խաչեկեղեցւոյ Իսկիւ տարի (Կրտսմանդնություն) ի 12 հոկտեմբերի յաւոր իւրացի :

Եւս շքեղ հանդիս մէջ, հայրենասիրութիւն աւետող այս մեծաշուք տոնական մէջ, երբ կը տեսնեմ վեհապառի հայրենակցներու միտքան ժողովը, երբ կրտսմանէմ՝ զանազ այտուղ ժողովը հայրենասէր ոգին, կըբռնագատիմ բանալ այս երկրորդ անգամ իմ անարժան շրթունքներս՝ աւանդ վեհ մը առաքինութիւնները հաջակել այս համազգի մանկանց մատող սրտերուն մէջ կանգնեցուցած անմահական յիշատակներովն : Այն մահ յիշատակներ, որովհետեւ չէ թէ բարբարոսներու ձեռքէ գետնին տակը թաղուած Յունաստանի արձաններուն պէս լուսութիւն մը կըթափաւ անոնց վրայ, հապա մէյնէկ անջնջելի արձանագործութիւններու պէս՝ մեր նախնի հայկազանց վատասակաւոր առաքինութիւններուն տխուր պատկերները կըհոջակեն՝ ասանկ շքեղութեամբ ուստ հանդէսներով : Երեւոյն շառաւիղները Սեմնի արձանին զարկած տոներ հանած ներդաշնակաւոր ձայներուն պէս հայրենի ոգին հայ

րենեաց սիրով փառուած այս աշխոյժ սրտերուն թափանցելով՝ յարութեան ձայներ կըկարդան հայրենի աւերակներուն մոխրոյն տակէն, մեր նախահարց սիրոյնըուն, որոնց գամբարան կեցած է ընդարձակ աշխարհ մը, արձանագործութիւննին է ահա այս հայրենասէր ոգին, ներկայ և ապագայ դարերն ալ անոնց ժամանակագրութիւնը են : Բայց ինչպիսի որ բնութեան մէջ մատակցեց մէկգլխէկ բռնող ձգողական զօրութիւնն է, նոյնպէս հայրենի ոգին մեր սրտին հետ անբաժանելի պահող՝ գիտութեան լուսոյ շառաւիղները են : սրովհետեւ անոր պակսելուն համար է որ, հայրենեաց վեհ մը յիշատակութիւնները վերջանաւորուեցան, յափշտակեցան մեր խելքէն ալ, քաջութեանն ալ մեր ոգւոյն վրայ տիրող այն վեհազանց օրինակները, անոր պակսելուն համար է որ, գործեցաւ հայրենասէր ոգին, ծանրացաւ այն ունանց գրիչներուն ծայրը, թեթեւացաւ անոնց միայն շրթունքներուն վրայ, հայրենի կարեկից սէրը բարացաւ, և երկարաւակութեան ոգին տիրապետեց անարի սրտերուն, կաթեցուց այն աւրինակնաւ աշքերէն անգամ արտասուաց կաթիլներ, հայրենի սիրով տոջորդ սիրտերը հայրենեաց սրտէն հեռու բաբախեցին՝ ցաւոյ երկար հառաչանքներով, հայրենի փառաւորութեանը

ակնատես երդանողայ լեռները անգամ գուցէ չանայեցին ջրմաջեմ արտասուքներ :

Եւս քեզի Հայաստան աշխարհ՝ մեր ծննդեան սիրելի մայրը, աւանդ, ուր գտնամք բեղի ճշմարիտ սիրով փառուած Սրբաներու վատահար սրտեր, ուր են բոլ յարգած ու պաշտած վեհազն ոգիները, արդեօք մըրիկէ յափշտակուած ծաղիկի պէս թուռուցան, կըլինուեմ, բայց վայ ինձի ուր գտնամ ճշմարիտ հայրենասէրներ, դուն բուռն անանձնութեանդ մէջ բուռ ցաւերդ թափած տեղդ գիտութեան շարժող խիտ քիչ կըգտնամ : Դուն՝ սիրելի հայրենիք, անմահ բնութեան պատրաստած գեղեցկութեան աղբիւրն և խմստութեան սրտին մէջ բուռ անպարտելի սիրովդ սնուցած վեհազն առաքիններ ցոյց կուտայիր, այժմ կըպորոցընեմ աշքերս բուռ երկիրներու անբաւտարածութեանը մէջ, ու չեմ կրնար տեսնել այդքան հրաշալեացդ պատճառ եղող ժողովուրդիդ յիշատակները, չեմ կրնար շնչել բուռ սիրովդ եւ փող սրտերուն ցաւերը փոփոխ բաղդրիկ գեղիւն մը : Օքեզ սպառող բաղդը երկրագործներն ու կողմը բուռ օրերդ կանցունէ արդեօք, երբ բուռ վեհ ճակտիդ վրայէն տգիտութեան խաւարը փարատելով՝ խմստութեան լուսոյ շառաւիղներով պիտի պայծառանայ :

գրութեան վրայօր, և հասարակօրէն ամէնքն ալ քաջ պատասխաններ տալով իրենց եղած հարցմանցը, բոլոր ունկնդիրները խիստ գոհ եղան անոնց յառաջագիմութենէն և բարեկրթութենէն. նմանապէս ձայնաւորի աշակերտները հանդիսաւոր վայելելու քեզերովը. որոնց համար կը պարտաւորիմք շնորհակալ ըլլալ ձայնաւորի գաղափար պատուելի պարոն Ալեքսանին: Այս օրուան այս սինքն ամսոյս 12ին հարցաքննութեան վերջը՝ յառաջագիմ աշակերտաց միջանակներ և արժանաւոր գրքեր պարգևեցան ամենապատիւ սրբազան Պատրիարքին ձեռօրք. որ իւր սովորական ազգաւորութեամբ աղօթ և ջերմեռանդ տոնեաբանութիւն մը ընելով՝ բաջալերեց զանոնք յարատեւ իրենց ուսումնասիրական արգասաւոր աշխատութեանցը մէջ, և օրհնելով ինկերութեան վերատեսուչ մեծապատիւ Նշան աղան իշխման և արժանայարգ հոգաբարձու աղաները, բարեջան վարժապետները և ուսուցիչները, և ամէնէն ալ շնորհակալ ըլլալով հայրաբարձ կեանք իւր պատուական ատենախօսութիւնը: Արդ՝ որովհետեւ մէկ օրուան մէջ անհնար էր որ լըմննայ բոլոր աշակերտաց հարցաքննութիւնը, վասնորոյ հետեւեալ կիրակին, այսինքն հոկտեմբերի 19ին՝ վերջ տին գումարուեցաւ ժողովը վերայիշեալ եկեղեցիին մէջ, և մնացեալ աշակերտները քննուեցան հայկաբանութեան երրորդ և չորրորդ մասին վերայօր. որոնց դասատու է արժանապատիւ Արապեան Մանուկ վարժապետը: Յետ այնորիկ սկսաւ գաղղիարէն լեզուին հարցաքննութիւնը. որուն դասատու է արժանայարգ Սօֆիսթեան պարոն Նիսոնը, որ և գաղղիարէն ճառ մը խօսեցաւ: Արդ՝ վերջապէս թուաբանութեան սկզբանց վերայօր ալ հարցաքննութիւն ըլլալով, հանդէսը կատարեցաւ, և առաջին միջանակի արժանաւոր յառաջագիմ խղայոց վկայական տրուեցաւ. իսկ երկրորդ միջանակի արժանաւորաց ալ յառաջագիմութեան տոմսակներ շնորհուեցան: Ահա տակ վկայական առնող աշակերտաց անուանքը, զորոնք արժանի համարեցանք հրատարակելու՝ նախանձաւորութեան գրգիռ մը տալու համար. Պարոնայք

Ի այց արգոյ հայրենակիցք իմ, վսեմախոհ տեանք իմ և հարբ, բաղդին մեզի տնօրինած չարաչար թշուառութեանը մէջ ահա երանաւէտ նոր բաղդ մը ծագող արշալոյսներ. մէկ կողմէն այժմեան մեծազօր օսմանեան տէրութեան՝ Սուլթան Նշան Մեծի գորովագութ օգոստախառն քննակալին հպատակ վիճակելիս, միւս կողմէն ամենապատիւ սրբազան Պատրիարք մեր տէր Մատթէոս արքեպիսկոպոսի նման հոգեւոր հայրէ մը առաջնորդութիւն. որոց խնդրեցուք ի տեառնէ զնորհա երկայնակեցութեան միաբերան գոչելով, կեցցէ՛ յամայր ամբ բարեգութ ինքնակալ Սուլթան Նշան Մեծի աղբայ. կեցցէ՛ աղգասէր սրբազան Պատրիարք մեր տէր Մատթէոս արքեպիսկոպոս: Արեւմտեան մեզի ալ քաջաղի պութիւն մըն է այս, մարդկային աղգին համար պահուած գերակայ աղբիւրին մօտենալ. չնայել զմեզ՝ զանիկա ձեռք ձգելու համար հարկաւոր միջոցներէն, աճեցունել մեր սրտին մէջ այն աւտուածային զգացումը, որ մաղնիրով շփուած երկաթ իրեն քաշող բեւեռին պէս՝ զմեզ աղգասիրութեան և միաբանութեան կրթելագրէ:

Հայրենակիցք իմ, ամենայն ջերմեռանդութեամբ հետեւինք այս քրիստոնէական միաբանութեան շաւղացը. թող տիրէ մեր վրայ իմաստութեան

Պարեգին Աւետիսեան, Սերովքէ Կարապետեան, Գաբրիէլ Գէորգեան, Յարութիւն Սամիկեան, Յարութիւն մահտեսի Խտրեան, Գարեգին Փափազեան, Յարութիւն Օաքարեան, Պետրոս Ստեփանեան, Գրիգոր մահտեսի Խտրեան, Յարութիւն Յակոբիկեան, Պողոս Գալստեան, Խաչատուր տէր Նիգրէասեան, Սարգիս Գէորգեան, Աւետիս Յակոբեան, Ստեփան թագաւորեան, ընդ ամենը տասնեւհինգ աշակերտք, որոնք իրենց ուսմանց մէջ քաջ ըլլալուն համար վկայական տուցան: Արդ՝ կըմնայ մեզ մէկ պարտաւորութիւն մը ևս կատարել. մեր մտերիմ երախտագիտութիւնը լրագրիս միջոցաւ մատուցանելով իշխման մեծաշուք Նշան աղային՝ յիշեալ գաղափար բարեկարգ յառաջագիմութեան համար. որուն վերատեսուչութեան պաշտօնը բարենախանձ եւ ունդով մը ի գործ կըդնէ. արժան կըհամարիմք նաեւ գովութեամբ յիշատակել տէր Յօհաննէս գիտնական և բարեկրօն քահանային բարեջան տնօրէնութիւնները, հայկաբանութեան դասատու պատուելի Պողոս վարժապետին ջերմեռանդանքը, նմանապէս գեղեցկագորութեան ուսուցիչ պարոն Աւետիսին յօժարամիտ աշխատութիւնը:

ԱՅՏԻՄԱ ԽՈՒՄ

ԱՅԳՂԻԱ. Լոստա, 8 հոկտեմբերի: Առեւտրական ձախողութիւնները դժբաղդութեամբ միշտ կը շարունակուին, և անանկութեան դիպուածները ամէն տեղ տարածուելու վրայ են: Ինկերութիւնը արեւմտական դրամանոց (պանքա) ներք մնալով պարտաւորեցաւ իւր հասուցումները ի կախ թող տալու, և այս լուրը խիստ մեծ աղգեցուցութիւն մը պատճառեց հատարակութեան վրայ. յիշեալ քաղաքը քանի մը ուրիշ անանկութիւններ ևս պատահչկոյն: Ինկերայի մէջ ևս առեւտրական ձախողութեանց ներգործութիւնը սկսաւ յառաջանալու. անցած ամսու 9էն մինչեւ 26 երրորդ օրը՝ 36 անանկութիւններ կընշանակէ Նիսիսուր կը լրագրուի: Հատ տարիներէ ի վեր այսպիսի բաղդութիւն դժբաղդութիւններ տեսնուած չէին: Մեծին իրիգանիոյ առեւտրական վիճակին այս օրինակ շփոթութեան գլխաւոր պատճառներէն

թիւնը. որովհետեւ մեր կեանքը, մեր գոյութիւնը, մեր ապահովութիւնն ալ անոր մէջն է, անիկա անանկ քաղցրիկ կիրք մըն է, որ ժամանակ անցնելով կենդանութիւն կըստանայ, առանց հասնելու կըտաքցնէ, հոգեւոր անխուղ զգացումներ կը ներգործէ, տղոց մատաղ տարիները կըգարգարէ, կատարեալ հասակը անորոշել կընէ, ծերութեան վիշտը կըթելուցնէ, վերջապէս ամէն հասակի համար ալ տրտմութիւններ կըգարգարէ, ցաւերը կընփոխէ, նեղութիւնները կըհեռացնէ և մեծաւ մեծ գործոց տարժանելի հոգերը կըթելուցնէ:

Հայրենակիցք իմ, ճշմարիտ հայրենասիրութեամբ աղգասիրական միաբանութիւնը հաստատուն պահող աստուածային իմաստութիւնը սրտներնուդ մէջ զօրացուցէք. որով իմաստներս ալ անոր փառաւոր ասպարէզին մէջ զձեզ տեսնելով յաւիտեան ուրախանայ իւր միտքոյն տակը:

Արեւմտեան գուր որ ունկնդիր էք, ուսումնասէր պատանիներ, ահա ձեր առջին ասպարէզ մը կը բացուի. ուրտեղ ձեր աշխատութեան արդիւնքներով պիտի պատկուի ձեր երիտասարդութիւնը որնոր աշխատութեամբ իբր արժանի գոհ մը նուիրած էք գիտութեան սիրոյն, և կամաւոր գեղութեան մը մէջ դրած էք՝ ազիտութեան դէմ յաղթական զենք մը պատրաստելու համար: Գիշ

մէկը՝ անտարակոյս երկաթէ ճանապարհաց համար եղած չափազանց ծախքն է. ասիկա սոսկալի անդունդ մըն է, ուրտեղ սպառեցան և կըսպառին ահագին գումարներ դրամոց. որոնք խիստ հարկաւոր են առեւտրական գործառնութեանց յաջողութեանը և արեւտակերտութեանց յառաջագիմութեանը համար: Անգղիական լրագիր մը կըհրատարակէ, թէ երկաթէ ճանապարհաց համար հաստատուած ընկերութիւններուն բաժանորդները մինչեւ ցայսօր արդէն 110 միլիոն լիւա սթէրլինգ վճարած են՝ բայց ի 30 միլիոն լիւա սթէրլինգէն որ յիշեալ ընկերութիւնները պարտաւորեցան փոխ առնելու. այլեւ բաժանորդները իրենց պայմանագրութեանցը համեմատ առեւտրական 100 միլիոն լիւա սթէրլինգ պիտի վճարեն: Հոկտեմբերի ամսոյն ծախուցը համար 3 միլիոն 600 հաւար լիւա սթէրլինգ վճարուեցաւ: Այս հաշուով Մեծին իրիգանիոյ մէջ շինուելու վրայ եղած երկաթէ ճանապարհները 240 միլիոն լիւա սթէրլինգ պիտի արժեն. այսինքն 26,400 միլիոն օսմանեան դուրուշ:

Թագաւորական հրովարտակաւ որոշուեցաւ որ Անգղիոյ աղգային պատգամաւորաց խորհրդարանը հոկտեմբերի 30ին բացուի:

ԳԱՂՂԻԱ. Փարիզ, 9 հոկտեմբերի: Կենցաղագէտ երեւելի անձանց ուշադրութիւնը մասնաւորապէս Օուլիցերի գործոց վրայօր զբաղեալ է. ուրտեղ լսող երևմանց քաղաքական պատերազմը պիտի չուշանայ բարբոքուելու:

Հայտնի է որ Նաբոլէոն կայսեր ընտանիքը և աղգականները 1816էն ի վեր Վաղղիայէն արտաքսուած են. ուրտեղ չեն կրնար ոտք կոխելու. բայց այժմ կըհաստատուեն թէ կառավարութիւնը որոշած է նոյն արգելական հրովարտակը խափանելու. որով Նաբոլէոն կայսեր բոլոր աղգականները ազատ պիտի ըլլան այսուհետեւ իրենց հայրենիքը դառնալու: Հիմակուհիմա Սերմ Պրնաբարթէին, (որ ժամանակաւ Նապոլէոնի թագաւոր էր) և իւր իշխանազուն որդւոյն Նաբոլէոն Պրնաբարթէին, իրենց խնդրոյն համեմատ հրաման տրուեցաւ Վաղղիա մտնելու, և արդէն քանի մը օր կայ, որ Փարիզ կըգտնուին:

տութիւնը պիտի զարգացնէ հայկազանց բնական տաղանդները. անիկա անկերեւ պիտի ցուցունէ այն ճշմարտութիւնը, թէ երջանկութիւնը սիրելի առաքինութիւնը լուսաւորող գիտութեան տաճարին մէջն է. փառաց պայծառութեան մէջ ալ, անշուք ու խաղաղ կեանքի մէջ ալ կրնանք վայելել անոր գեղեցկութիւնները: Այժմ՝ աղգասաբեր աշնան մէջ ոսկեգոյն պտուղները՝ ինչպէս որ այդեկութիւններուն կառքին կը յանձնուի նէ, դուք ալ այսօր, սիրելի ուսանողք, քամեցէք ձեր արեգաստոր ողիւյնները, քամեցէք ձեր երջանկի բլմպելին՝ սրտի արեւցոյթութեամբ լեցուն այս օրիկեւոյն բաժանիներուն մէջ. յաղեցուցէք աշխիւ հանգիստականաց աղգասիրական իրիշտը՝ ձեր միայմեայ աշխատութեան արդիւնքներովը. մի վառիք բնաւ՝ սխալուելու երկիւղ մը պահելով սրտերնուդ մէջ, ահա ձեզի խրախոյս են այս արգոյ հանգիստականաց հայրենասէր սրտերը. թող բաշտերութիւն ըլլայ այս սրբասուն հարց բարեմաղթութիւնները. սրտապինդ հանգիստեցէք այս փառաւոր ասպարիզի մէջ, որով պատկուի ձեր սիրելի աշխատութիւնը՝ պատուոյ ու փառաց մըրջանակներով:

—Ղեկավարէն եկած լուրերը ամուսն 3էն են, և կրճատուցանեն թէ հանգստութիւնը միօրինակ իրարմէն կուր յիշեալ նահանգին մէջ, երկրա-կանները օր ըստ օրէ աւելի բարեկամութիւն և համակրութիւն կը ցըցունեն գաղղիացւոց, որոնք միշտ սիրով և քաղցրութեամբ կը վարուին իրենց հպատակացը հետ : Ղեկավարի ընդհանուր կու-տակալ արքայազուն Օմարի դուքսը յայտարարու-թիւն մը հրատարակեց իշխանութեան ըստա-րարութեանը մէջ գաղղիացւոց թագաւորին որ դին հնազանդութեան յորդորելով բոլոր արապ-ները, և Վաղղիայ տէրութեան անոնց վրայ ու-նեցած սէրը յայտնելով, այսպէս կը շարունակէ . «Վաղղիացւոց թագաւորը ձեր վրայ ունեցած բարի դիտաւորութեանցը նշանաւոր առհաստա-յեայ մը տալու համար է, որ զիս ձեր մէջը խրկեց իբրեւ իւր փոխանորդ այս երկրին վրայ . որնոր Վաղղիային պէս կը լինէ : Յառաջմանէ ձեր հետը կեցած ըլլալով բաւականապէս կը ճանաչեմ ձեր օրէնքը և ձեր սովորութիւնները . ուստի հոգւով չափ պիտի աշխատիմ այս երկրին և ձեր բարե-բաղդութիւնը օր ըստ օրէ աւելցնելու : Վուք արդէ կիտէք, թէ որչափ որ հաստատուն է մեր խօսքը, նոյնչափ ալ մեր ուժը անհակառակելի է . մեր զօրաց հազարն քաջութեան փորձը արդէն առած էք . մեր մարդասիրական բարեկամութեան արժանիքը իմացած էք, և ամէն օր ևս առաւել պիտի իմանաք . ձեր մէջէն անոնք որ հաւատու-րիմ գտնուեցան իրենց երդմանը, յաջողու-թեամբ զարգացան, և անոնք որ երգմանացը եղան, այնքան դժբաղդութիւններ կը ցնցին որ մար-դոյս սրտին խորին ցաւ կը պատճառէ : Արդ՝ դուք կը ճանաչէք այժմ միակ շաւիղը որ կընայ զձեզ երջանկութեան առաջնորդել, և Վստուած պիտի աղէ ձեզ իւր իմաստութիւնը նոյն շաւիղին մէջ յարատեւելու համար» :

Իրիշիի շրջականները եղած լեռնաբնակ արապ-ները ընդ ամէնը 1000—1200 հոգի այս օրերս փորձ փորձեցին յիշեալ քաղքին պահապան զօրացը վրայ յարձակուելու . բայց գաղղիացիները ար-դէն լուր առած ըլլալով՝ բաջաբար դէմ դրին թշնամեացը և վաճառեցին զանոնք՝ առանց մեծ վնաս մը ըլլալու երկու կողմին ալ : Մարդագոյն երեւելի լուր մը չկայ . Վստուած—Վստուած կը շա-րունակէ միշտ իւր պատերազմը յիշեալ երկրին կայսեր դէմ . բայց որչիչ կի իւր մը գեռ չեղաւ :

ՍՊԱՆԻԱ . Մարտի 3 հոկտեմբերի : Օւաղիհասակ իղապէս թագուհին վերջապէս հաշտուեցաւ իւր ամուսնոյն հետ . և այս բարեյաջող լուրը մեծ ուրախութիւն պատճառեց հասարակութեանը . որ բոլոր սրտիւ կը ցանկայ որպէսզի արքայական լծակցաց այս միաբանութիւնը և սէրը երկարա-տեւ ըլլայ՝ տէրութեան պաւտոյն և ազգին յա-ռաջագիտութեանը համար : Թագուհին մայրը Մարիա—Քրիսթինա թագուհին իւր լծակցին իմանալէ փոքրիկ հետ ամուսն 2ին Մարիա հասաւ Վարիլէն գաւով :

Քաթալոնիայի նոր ընդհանուր զօրապետ Տոն Մանուէլ տըլա Քոնքա պատրաստութիւն կը տես-նէ բաւական զօրքով յիշեալ նահանգին ապրու-տաբնաց վրայ յարձակուելու . որոնք բանի մը ա-միսէ ի վեր շատ տարածուեցան և զօրացան :

ՉՈՒԻՑՑԵՐԻ : Հռովմէական եօթը նա-հանգները, որոնք մէջը ընկն միաբանութիւնը բաժ-նէն հետեւեալ ընդհանուր խորհրդարանին ո-րոշմանցը դէմ դնել, կերեւի թէ պիտի սրբառա-ւորին վերջապէս յիշեալ խորհրդարանին վճիռը ի գործ դնել՝ մէջը ընկն հաստատուած այս մաս-նաւոր դաշնադրութիւնը քակելով, և յիսուսեան կրօնաւորները դուրս հանելով իրենց նահանգնե-րէն : Հասարակօրէն չկարծուիր թէ այս վճիռն դորձադրութիւնը առանց պատերազմի և արիւ-նահեղութեան ըլլայ . քանզի յիսուսեան կրօնա-ւորաց ազդեցութիւնը խիստ մեծ է հռովմէա-ւան նահանգաց մէջ :

Յիշեալ կրօնական միաբանութեանը վրայօք գաղղիական լրագրի մը մէջ հետեւեալ ծանօթու-թիւնները կընթեւնումք . որոնք ուշադրութեան արժանի են այս միջոցի մէջ . որ յիսուսեան կրօ-նաւորաց պատճառաւ քաղաքական սոսկալի պա-տերազմ մը բացուելու վրայ է Օւալից ցէրիի մէջ :

«Վարիլի խորհրդարանը Վաղղիայէն արտաքսե-լով յիսուսեան կրօնաւորները հրատարակեց իւր վճիռով որ ի 6 օգոստոսի Ն . Թ . 1782 , թէ ա-նոնց ընկերութիւնը

«Մընդունելի է ամէն տէրութեան մէջ որ բարեկարգ կառու-վարութիւն մը ունի, իբրեւ հակառակ բնական իրաւանց, փոստա-կար հողեւորական և աշխարհական իշխանութեան, և որուն նպա-տակը կրօնական մասնաւոր միաբանութեան քօղով ոչ թէ մու-ծանել է մէկ կարգ մը, որ անկեղծութեամբ մի միայն աւետարա-նական կառուցութեանը կը ցանկայ, բայց առաւելապէս քաղա-քական ընկերութիւն մը հաստատելէ . որուն ետեւիւրը կը լինայ նոյն հասարակարգական գործունէութեան մը մէջ ձեռք բերելու համար ամէն կերպ ուղղակի և անուղղակի ծածուկ և հրապարա-կական միջոցներով՝ նախ ինքնիշխան անկախութիւն մը, և յաջոր-դաբար օրինաւոր իշխանութիւնը յափշտակել» :

«Նոյն ժամանակները և նոյն պատճառաց հա-մար այս կրօնաւորները արտաքսուեցան նաև Սպա-նիայէն, Իորթուկիայէն և Նաբոլիի տէրութեանէն : Յամիւն 1816 Ռուսիոյ Ալեքսանդր կայսրը յատուկ հրովարտական մը իւր տէրութեանէն արտաքսեց զանոնք . Վաղղիայ պաշտօնէից խորհրդարանը տակէց երեք տարի առաջ պարտաւորեցաւ ճա-նաչելու թէ յիսուսեան միաբանութիւնը ներ-հական է օրինաւոր կարողութեան, և խոստացաւ աղգային պատգամաւորաց ժողովին, թէ պէտք է որ օրէնքը յաղթական ըլլայ, Ուստի Հելուեու-եան դաշնադրութեան ընդհանուր խորհրդարա-նը Օւալից ցէրիէն արտաքսել ուզելով յիսուսեան կրօնաւորները, ուրիշ բան չընէր . բայց միայն յիշեալ զանազան կառավարութեանց խօհեմըն-թացքին կը հետեւի ինքնաշարժութիւնը և հանդար-տութիւնը Հելուեուիայի ժողովրդաց մէջ հաստա-տուն պահելու համար» :

ԻԴԱՆԻԱ : Հռովմէական կառավարութիւնը շարունակաբար նորէն նոր բարեկարգութիւններ կը հատուակէ . որոնք Պիոս իններորդ Պապին մար-դասիրական շնորհաց արգիւնքն են : Վաճառա-կանութեան և երկրագործութեան խորհրդա-րաններ հաստատուելու համար հրամանագիր մը ելու մօտերս . այս խորհրդարանները ինը հատ պիտի ըլլան և Հռովմայի տէրութեան ամէն գլխա-ւոր քաղաքաց մէջ մէյմէկ հատ պիտի կարգա-դրուի՝ առեւտրական և երկրագործական յառա-ջագիտութեանց հոգ տանելու համար : Աւս-տրիական զօրքը Վէրրարայի մէջ կը գտնուին միշտ, և կերեւի թէ դեռ բաւական ժամակ պիտի մնան յիշեալ քաղաքը . վստահ կը հաստատուն թէ այս գործին վրայօք Հռովմայի և Վստրիայ պահանջ-մունքները մէկմէկէ շատ տարբեր են :

Իււքայի դուքսը սեպտեմբերի 23ին ինքնայո՞ ժար կամօք և օրինաւոր կերպիւ հրաժարուելով իւր իշխանութենէն, նոյն դքսութիւնը միաւորե-ցաւ Վուքանայի մեծ դքսութեանը հետ . և այս անթիւս ուրախական հանդէսներ եղան Ֆլորէն-ցիս մայրաքաղաքը :

Սարգինիայի տէրութեան պաշտօնէից մէջ մաս-նական փոփոխութիւն մը եղաւ . պարոնայք տը Վ իրաւարինա և տեղա Մարկէրիթա իրենց պաշ-տօններէն հրաժարուեցան . որոնց փոխարէն պա-րոն Պրօլիա մատերազմի պաշտօնէայ անուանե-ցաւ, և Սան—Մարինօ ասպետը արտաքին գոր-ծոց պաշտօնէայ : Նաբոլիէն եկած լուրերը թէ-պէտեւ ըստ մեծի մասին հակասական են, այսու-ամենայնիւ կերեւի թէ խռովութիւնները և ան-կարգութիւնները դադրած են ըստ որում կառա-վարութիւնը առանց ժամանակ անցընելու սաս-տիկ և խիստ զգուշաւոր միջոցներ ի գործ դրաւ ապստամբական ոգին անմիջապէս զսպելու համար :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ . Աթէնք, 18 հոկտեմբերի : Երկրա-ւակութիւնը կը շարունակուի կառավարութեան ատենակալ պաշտօնատարաց մէջ : Օւերակուսին անդամօց մեծագոյն մասը հակառակ է աղգային պատգամաւորաց ժողովին և պաշտօնէից խոր-հրդարանին . բայց ընդհանրապէս կը հաստատեն թէ ծերակոյտը իրաւունք ունի . քանզի կուսէ՝ որ իրաց ճշմարտութիւնը, և կառավարութեան մինչև ցայսօր ի գործ դրած բռնութիւնները թա-գաւորին իմացունէ հրապարակական միջոցաւ . այսու ամենայնիւ ոչ թագաւորը և ոչ պաշտօնեա-ները կուզեն ճշմարտութիւնը լռել, վստահ անի-կա շատ անգամ անհաճոյ կերեւի մեզ, երբ որ անոր շաւիղներէն դուրս ելած եմք : Կառավարութեան հակառակ կողմը օր ըստ օրէ կը զօրանայ . շատ պատուաւոր լրագիրներ, որոնք առաջուց պաշ-տօնէից կուսակից էին, հիմա անոնց դէմ կը գրեն բանգի կը տեսնեն թէ իրենց հայրենիքը փոխանակ յառաջագէմ ծագելու, օր ըստ օրէ կը տկարա-նայ ամէն կերպիւ :

ՅԱՆԱՅԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զմեռնիա, 31 հոկտեմբերի :

Քօլէ—ային վրայօք Վստանդնուպօլիսէն առած հաւաստի լուրերնիս կը ծանուցանեն, թէ ամուսն 12էն մինչև 28 ինը հոգի հիւանդացեր են այս ախտիւ . որոնցմէ միայն չորս հոգի մեռեր են : Ինչպէս որ կը տեսնուի, յիշեալ մայրաքաղաքին մէջ եղած քօլէ—ան խիստ տկար է բնութեամբ, և իւր հարուածները մահաբեր չեն ըստ մեծի մասին . մանաւանդ եթէ հիւանդին աղէկ խնամ տարուի առանց ժամանակ անցնելու :

—Քաղաքիս առողջութեան ժողովը որոշեց որ Կոստանդնուպօլիսէն շոգենաւերով եկող ճանա-պարհորդները 8 օր մաքրանոցը մնան :

—Պաղտատէն և Վրասիլոնէն եկած վերջի նա-մաներէն կիսանոց, թէ քօլէ—ան բոլորովին դա-դարեր է յիշեալ քաղաքներուն մէջ . նմանապէս անոնց շրջակայ գիւղաքաղաքները :

—Վաղղիայ եւսյարկ նաւը ինքիւս ըստած, որուն մէջն է մօսիւ Հէլենու երրորդ ծովապետը՝ ամուսն 23ին ճամբայ ելու Վթէնք երթալու :

—Մալթայէն կը գրեն թէ բարձրապատիւ Իպրա-հիմ փաշան հոկտեմբերի 12ին իւր քառասնօրեայ զգուշութեան պայմանաժամը լրմնցնելով, նոյն օրը յիշեալ կղզին մաքրանոցէն Տէպարլ ըստած

